

ตาราง ๒

เหตุผลเชิงจริยธรรม ๖ ชั้น ซึ่งแบ่งเป็น ๓ ระดับ
ในทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ชั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ชั้น ๑ หลักการหลบหลีกการ- ถูกลงโทษ (๒-๗ ปี) ชั้น ๒ หลักการแสวงหารางวัล (๗-๑๐ ปี)	๑. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (๒-๑๐ ปี)
ชั้น ๓ หลักการทำตามที่ผู้อื่น- เห็นชอบ (๑๐-๑๓ ปี) ชั้น ๔ หลักการทำตามหน้าที่- ทางสังคม (๑๓-๑๖ ปี)	๒. ระดับตามกฎเกณฑ์ (๑๐-๑๖ ปี)
ชั้น ๕ หลักการทำตามค่านั้- สัญญา (๑๖ ปีขึ้นไป) ชั้น ๖ หลักการยึดอุดมคติ- สากล (ผู้ใหญ่)	๓. ระดับเหนือเกณฑ์ (๑๖ ปีขึ้นไป)

หลักทั้ง ๖ ที่โคลเบอร์กได้มาจากการวิจัยนี้ ตรงกับความคิดของนักจิตวิทยาอื่น ๆ อีกหลายคน (Kohlberg, ๑๙๖๙ หน้า ๓๗๗) เช่น แมคคูกัล บาลวิน เพค และ แฮวิกเฮิสต์ เป็นต้น ส่วนเมื่อเปรียบเทียบเหตุผลเชิงจริยธรรมทั้ง ๖ ชั้น ของเพียเจต์แล้ว ปรากฏว่าโคลเบอร์กไม่มีชั้นที่ตรงกับชั้นต่ำสุดของเพียเจต์ ส่วนชั้นการยึดคำสั่งของเพียเจต์นั้น ก็มีผู้เห็นว่ามีส่วนลักษณะที่ตรงกับชั้นหนึ่งถึงสี่ของโคลเบอร์ก ส่วนชั้นการยึดหลักแห่งตนนั้น ก็ตรงกับบางลักษณะในชั้นที่สองถึงชั้นที่หกของโคลเบอร์ก (Hoffman, ๑๙๗๑, หน้า ๒๗๗)

ส่วนบ่อเกิดของเหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น โคลเบอร์กมีความเห็นว่ามาจากการพัฒนาทางการรู้ในขณะที่เกิด ได้มีโอกาสติดต่อกับผู้อื่น การได้เข้ากลุ่มทางสังคมประเภทต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้ที่มีความฉลาด ได้เรียนรู้บทบาทของตนเองและของผู้อื่น อันจะช่วยให้เขาพัฒนาทางจริยธรรม ในขั้นที่สูงขึ้นไปได้อย่างรวดเร็ว โคลเบอร์กเชื่อว่า การพัฒนาทางจริยธรรมนั้นมิใช่การรับความรู้จากการพร่ำสอนของผู้อื่นโดยตรง แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนต่อผู้อื่น และบทบาทของผู้อื่นด้วย รวมทั้งข้อเรียกร้องและกฎเกณฑ์ของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งอาจจะขัดแย้งกัน แต่ในขณะที่เดียวกันก็ผลักดันให้บุคคลพัฒนาไปตามขั้นตอนในทิศทางเดียวกันเสมอ ไม่ว่าจะอยู่ในกลุ่มใด หรือสังคมใดก็ตาม

ส่วนการพัฒนาทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น โคลเบอร์กเชื่อว่า เป็นไปตามขั้นจากขั้นที่หนึ่งผ่านแต่ละขั้นไปจนถึงขั้นที่หก บุคคลจะพัฒนาข้ามขั้นมิได้ เพราะการใช้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้นไป จะเกิดขึ้นได้ด้วยการมีความสามารถในการใช้เหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าอยู่ก่อนแล้ว และต่อมาบุคคลได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ๆ หรือสามารถเข้าใจความหมายของประสบการณ์เก่าๆ ได้ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและเหตุผล ทำให้การใช้เหตุผลในขั้นที่สูงต่อไปมีมากขึ้นเป็นลำดับ ส่วนเหตุผลในขั้นที่ต่ำๆ กว่า ก็จะถูกใช้น้อยลงทุกที และถูกละทิ้งไปในที่สุด นอกจากนั้นมนุษย์ทุกคนไม่จำเป็นจะต้องพัฒนาทางจริยธรรมไปถึงขั้นสุดท้ายคือขั้นที่หก แต่อาจหยุดชะงักอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่งที่ต่ำกว่าก็ได้ โคลเบอร์กพบว่าผู้ใหญ่ส่วนมากจะมีพัฒนาการถึงขั้นที่สี่เท่านั้น

ทอมาโฮลสไตน์ (Holstein, ๑๙๗๖) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของวัยรุ่นและบิตามารดาของวัยรุ่นเหล่านั้นในช่วง ๓ ปี ซึ่งเป็นการศึกษาแบบช่วงยาว (longitudinal study) พบผลสอดคล้องกับผลของโคลเบอร์คคือ ผู้ใหญ่ซึ่งเป็นบิตามารดาของเด็กวัยรุ่นที่ถูกศึกษา ผู้ซึ่งกำลังอยู่ในช่วงอายุ ๔๐ ปีเศษ ทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่มีจริยธรรมในขั้นที่ ๔ ผู้ใหญ่ชายมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าผู้ใหญ่หญิง และในช่วง ๓ ปี ที่มีการวัดสองครั้งนั้น จริยธรรมของผู้ใหญ่ก้าวหน้าขึ้นน้อยมาก ซึ่งตรงข้ามกับวัยรุ่นชายหญิงผู้เป็นบุตร ในช่วงสามปีที่เว้นไปนั้น เด็กมีพัฒนาการทางจริยธรรมเร็วมาก ในการวัดครั้งแรก เด็กเหล่านี้อายุเพียง ๑๓ ปี เด็กหญิงมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าเด็กชาย แต่พอมาวัดอีกครั้งเมื่ออายุ ๑๖ ปี ชายมีพัฒนาการสูงกว่าหญิง จึงทำให้เข้าใจบทบาทของเพศและอายุที่มีต่อพัฒนาการทางจริยธรรมได้ดีขึ้นด้วย

นอกจากนี้ ผู้ใหญ่ในสังคมบางแห่งเช่นหมู่บ้านหนึ่งในประเทศยูคาตัน และอีกหมู่บ้านหนึ่งในประเทศตุรกี โคลเบอร์คไม่พบผู้ตอบที่มีจริยธรรมในขั้นที่ ๕ และ ๖ เลย แต่ผลการวิจัยที่แสดงว่าเครื่องมือวัดจริยธรรมนี้ใช้ได้กับคนทั่วไป และทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ๖ ชั้นของโคลเบอร์คนี้ มีความเป็นสากลคือ การพบว่าชาวจีนไต้หวันและชาวเม็กซิกันมีพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นขั้นตอนครบทั้ง ๖ ชั้นเหมือนชาวอเมริกัน แต่ช้ากว่ากันบ้างเล็กน้อยเท่านั้น (Kohlberg, ๑๙๖๙, หน้า ๓๘๒ - ๓๘๕)

เหตุผลเชิงจริยธรรมกับลักษณะต่างๆ ของบุคคล เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นมีความสัมพันธ์กับลักษณะต่างๆ ทางสังคมของบุคคลคือ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม และความกว้างขวางในหมู่เพื่อน นอกจากนี้ เหตุผลเชิงจริยธรรมยังสัมพันธ์กับลักษณะต่างๆ ของบุคคล คือ อายุ ระดับสติปัญญา และลักษณะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม เช่น ทักษะคติเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เป็นต้น รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

จากการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของเยาวชนอเมริกันที่มาจากครอบครัวฐานะต่างๆ ปรากฏว่าเด็กที่มาจากครอบครัวฐานะปานกลางมีการพัฒนาทางจริยธรรมรวดเร็วกว่า และพัฒนาไปไกลกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวฐานะยากจน

ส่วนการศึกษาเยาวชนชายจากวัฒนธรรมอื่น ปรากฏว่าเด็กชายที่มาจากหมู่บ้าน มีการพัฒนา จริยธรรมซ้ำกว่าเด็กในเมืองที่มาจากครอบครัวยากจน นอกจากนี้โคลเบอร์กยังรายงานว่า เด็กที่กว้างขวางในหมู่เพื่อนนั้น เป็นผู้ที่จริยธรรมสูงกว่าเด็กอื่นในกลุ่ม

ระดับพัฒนาการทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับระดับสติปัญญาและอายุของบุคคล โดยระดับจริยธรรมของผู้ที่มีสติปัญญาดีและอายุมาก จะสูงกว่าระดับจริยธรรมของผู้ที่มี สติปัญญาต่ำและอายุน้อย ถ้าวัดระดับจริยธรรมของคนที่มีอายุต่าง ๆ กัน แต่มีความฉลาด เท่าเทียมกัน ได้พบว่าระดับจริยธรรม กับอายุจะสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างสูงอีกเช่นกัน ซึ่ง ทำให้โคลเบอร์กสรุปว่า การพัฒนา ทางจริยธรรมขึ้นอยู่กับประสบการณ์ทางสังคมนอกเหนือ จากที่ระดับสติปัญญาของบุคคลนั้นจะอำนวยให้อีกด้วย

ความสำคัญของการศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล ก็คือ การศึกษาใน ลักษณะนี้จะช่วยให้เข้าใจลักษณะเชิงจริยธรรมท่านอื่น ๆ ของบุคคลนั้นด้วย นอกจากนี้ เหตุ ผลเชิงจริยธรรม อาจจะช่วยทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคคล ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ โคลเบอร์กได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ระดับจริยธรรมกับทัศนคติเชิงจริยธรรม ของเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ ปรากฏว่า นักเรียนที่ได้คะแนนจริยธรรมสูงนั้น เป็นคนที่ครูรายงานว่า เป็นผู้ตระหนักในเชิงจริยธรรมมากด้วย ส่วนในอีกการวิจัยหนึ่งพบว่า คนที่มีพัฒนาการ ทางจริยธรรมเร็วกว่าผู้อื่น เป็นผู้ที่ครูรายงานว่ามีความคิดแบบยุติธรรมสูงด้วย

ถึงแม้ว่า โคลเบอร์กจะกล่าวว่า การเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นสูงนั้นมิได้ หมายความว่า เขาจะเป็นคนที่ทำความดีอย่างสม่ำเสมอด้วย เพราะเหตุผลเชิงจริยธรรม ในขั้นสูงที่สุดนั้น แสดงถึงความเห็นที่มีลักษณะเป็นปราชญ์เท่านั้น แต่ระดับจริยธรรมควรจะมี ความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคคลด้วย จึงจะนับว่ามีประโยชน์ทั้งทางวิชา การและทางการปฏิบัติ จากผลการวิจัยทางด้านนี้ปรากฏว่า ระดับจริยธรรมมีความสัมพันธ์ กับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับจริยธรรมดังนี้ แฮนและคณะ (Haan, Smith & Block, ๑๙๖๙) ได้วัดระดับจริยธรรมของนิสิตกลุ่มใหญ่ พร้อมทั้งถามชีวิตประจำวัน และวัดบุคลิกภาพประเภท

ต่าง ๆ ด้วย ปรากฏว่านิสิตผู้มีจริยธรรมในระดับเหนือกฎเกณฑ์ซึ่งมีเป็นจำนวนน้อยนั้น เป็นผู้ที่มีความเป็นเอกเทศจากบิดามารดา ๘๐ % ของนิสิตประเภทนี้เข้าร่วมในขบวนการเรียกร้องทางสังคมและการเมือง และเป็นผู้ที่ไม่นับถือศาสนาใดๆเลย ส่วนนิสิตส่วนมากซึ่งมีจริยธรรมในระดับตามกฎเกณฑ์นั้นเป็นคนที่เลื่อมใสในศาสนา ถ้อยตามบิดามารดาและผู้มีอำนาจหน้าที่ต่างๆ และเพียง ๑๐ % ของนิสิตประเภทนี้เข้าร่วมในขบวนการทางสังคมและการเมือง ส่วนนิสิตที่อยู่ในระดับก่อนจริยธรรมนั้น เป็นผู้ที่มีความคิดต่อต้านหัวใหม่ และไม่ยอมตาม ราว ๕๐ % ของนิสิตประเภทสุดท้ายนี้ เข้าร่วมในขบวนการต่อต้านต่างๆ แต่พฤติกรรมนี้เป็นอาการของความขัดแย้งทางจิตใจมากกว่าจะแสดงถึงอุดมคติที่สูงส่ง ส่วนการทดลองว่าผู้มีระดับจริยธรรมเท่าใดจะยอมทำตามคำสั่ง ให้ส่งกระแสไฟฟ้าที่รุนแรงไปตูดผู้ร่วมการทดลองอีกคนหนึ่ง โคลเบอร์ก (Kohlberg, ๑๙๖๙, หน้า ๓๙๕) รายงานว่า ๗๕ % ของผู้ที่มีจริยธรรมในขั้นต่ำกว่านั้นที่ขอเลิก

ส่วนการศึกษาพฤติกรรมในสถานการณ์ยั่วยวนนั้นได้มีผู้พบว่า ผู้ที่โกงในสถานการณ์ต่างๆ นั้น เป็นผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ต่ำกว่าผู้ที่มีได้โกง (Schwartz, et al., ๑๙๖๙; Nelson, et. al., ๑๙๖๙ จาก Wright, ๑๙๗๑, หน้า ๑๗๐-๑๗๑) ส่วนโคลเบอร์กได้ศึกษาพฤติกรรมโกงของนักเรียนเกรด ๖ และนิสิตในมหาวิทยาลัย ปรากฏว่าทั้งนักเรียนและนิสิตผู้มีจริยธรรมในระดับเหนือกฎเกณฑ์นั้น โกงน้อยกว่าผู้มีจริยธรรมในระดับตามกฎเกณฑ์ นอกจากนี้ นักเรียนทั้งสองระดับยังโกงมากกว่านิสิตที่มีระดับจริยธรรมเกี่ยวกับตน

จะเห็นได้ว่าผู้ที่มีจริยธรรมในระดับสูงสุดนั้น เป็นผู้ที่สามารถควบคุมตนเองมากกว่า ผู้ที่มีจริยธรรมในระดับรองลงมา ซึ่งยังไม่สามารถควบคุมตนเองได้มากนัก ต้องอาศัยการควบคุมจากภายนอกจึงจะไม่โกง แต่ผู้ที่มีจริยธรรมในระดับตามกฎเกณฑ์นั้น ถ้าเป็นผู้มีจิตแกร่งหรือมีพลังใจไ้มาก ก็จะสามารถต้านทานการยั่วยวนใจได้ ส่วนในหมู่ผู้ที่มีจริยธรรมในระดับต่ำสุด คือระดับก่อนกฎเกณฑ์นั้น ผู้ที่มีจิตแกร่งมากจะโกงมากกว่าผู้ที่มีจิตแกร่งน้อย ส่วนผู้ที่มีจริยธรรมในระดับสูงสุดนั้น บทบาทของพลังใจไ้อาจไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมโกงของเขามากนัก เกรบส์ (Krebs, ๑๙๖๗, จาก Kohlberg, ๑๙๖๙, หน้า ๓๙๖) ได้

ศึกษาพลังอีโก้โดยการวัดระดับสติปัญญาและความตั้งใจของเด็ก แล้วจัดว่าผู้ที่มีระดับสติปัญญาสูงและความตั้งใจสูงเป็นผู้ที่มีพลังอีโก้สูง นอกจากนี้ ยังได้วัดระดับจริยธรรมและพฤติกรรมโกงของเด็กเหล่านี้ด้วย ปรากฏว่า ระดับจริยธรรมและพลังอีโก้ร่วมกันมีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมโกงของผู้ถูกศึกษาในลักษณะที่ได้กล่าวมาแล้ว ฉะนั้นในโครงการวิจัยจริยธรรมของเยาวชนไทยนี้ จึงได้วัดลักษณะมุ่งอนาคตซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของพลังอีโก้ควบคู่ไปกับการศึกษาระดับจริยธรรม และพฤติกรรมโกงของวัยรุ่นชายในสถานการณืทดลองและมีสมมติฐานว่าในกลุ่มวัยรุ่นที่มีระดับจริยธรรมต่ำนั้น ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำไ้สูงมากกว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง นอกจากนี้ยังอาจทำนายได้ว่าผู้ที่มีระดับจริยธรรมต่างกันย่อมจะโกงมากน้อยต่างกัน ในสถานการณืทดลองที่มีลักษณะแตกต่างกันด้วย

การวัดระดับจริยธรรม โครงการวิจัยจริยธรรมของเยาวชนไทย ได้สังเกตเห็นความสำคัญของการศึกษาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจพัฒนาการทางจริยธรรม และลักษณะทางจริยธรรมอื่น ๆ ของบุคคลได้ นอกจากนี้โครงการวิจัยนี้ยังมุ่งศึกษาลักษณะต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่งคาดว่าจะสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล โดยเฉพาะจะได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอุปบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ กับการพัฒนาจริยธรรมของเด็ก และศึกษาในเชิงทดลองว่า ผู้มีจริยธรรมในระดับต่างกัน จะโกงในสถานการณืที่แตกต่างกันหรือไม่ด้วย ฉะนั้นวัตถุประสงค์ใหญ่อันหนึ่งในโครงการนี้ คือการวัดระดับจริยธรรมของเยาวชนโดยใช้ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กเป็นหลัก

โคลเบอร์กได้ใช้วิธีการเดียวกับเพียเจท์ ในการวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและผู้ใหญ่ กล่าวคือนักจิตวิทยาทั้งสองได้ใช้วิธีเล่าเรื่องให้ผู้ถูกวัดฟังทีละเรื่อง เรื่องเหล่านี้เป็นเหตุการณ์ขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนบุคคลกับกฎเกณฑ์ของหมู่คณะหรือสังคม ผู้ถูกวัดจะต้องให้เหตุผลในการที่ได้ตัดสินใจให้ตัวเองในเรื่องทำหรือไม่ทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เหตุผลที่ผู้ตอบให้เกี่ยวกับเรื่อง ๖ ถึง ๙ เรื่องจะถูกนำมาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อจัดเข้าชั้นจริยธรรมชั้น ๑ ถึง ๖ ของโคลเบอร์ก การใช้วิธีการวัดระดับจริยธรรมแบบ

สัมภาษณ์หรือให้เขียนบรรยายตอบนั้นกินเวลาประมาณ ๒ ชั่วโมงต่อคน ส่วนการนำเนื้อหา คำตอบมาวิเคราะห์ ก็ต้องทำตามวิธีการของโคลเบอร์ก ซึ่งยังไม่ปรากฏวิธีการนี้ในประเทศไทย และเพื่อเป็นการขจัดปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิธีการวัดของโคลเบอร์ก (ดู Kurtines & Grief, ๑๙๗๔) ผู้วิจัยและคณะจึงได้ใช้วิธีการวัดซึ่งแตกต่างไปจากวิธีการ ตามแบบปลาย เปิด ของ โคลเบอร์ก โดยได้สร้างคำถามแบบปรนัย ๖ ตัวเลือก สำหรับเรื่องแต่ละเรื่องที่ใช้ โดยจัด ทหารเรื่องที่เป็นสามัญสำหรับเยาวชนไทย เช่น การบริจาคโลหิต การเก็บมะม่วงของเพื่อนบ้าน และการกินเงินที่พ่อค้าทอนกิน เป็นต้น (ดูรายละเอียดการสร้างแบบวัดระดับจริยธรรม ในบทที่ ๒)

วิธีการวัดระดับจริยธรรมโดยใช้คำถามแบบปรนัยนี้ มีผู้เคยใช้แล้ว (Haan, Smith, & Bloek, ๑๙๖๘) และมีผู้แนะนำว่าควรจะใช้เพื่อขจัดปัญหาที่เกิดจากวิธีการวัดแบบ ปลายเปิดของโคลเบอร์ก (Kurtines & Grief, ๑๙๗๔) เพราะวิธีวัดแบบปรนัยนั้นสามารถ สร้างและใช้ได้อย่างมีมาตรฐานสูง เนื่องจากว่าการจัดให้ชิตตอบและการให้คะแนนคำตอบ นั้น ทำได้เป็นแบบแผนเดียวกันหมด โดยขจัดการลำเอียงในการสัมภาษณ์ และในการให้ คะแนนในวิธีการตามแบบปลายเปิดได้ทั้งหมด นอกจากนี้ ยัสเสน (Yussen, ๑๙๗๖) ได้ รายงานผลวิจัยที่ใช้วิธีการวัดแบบปรนัย ๑๒ ตัวเลือก ซึ่งปรากฏว่า ให้ผลเป็นที่น่าพอใจ อย่างยิ่ง

โครงการวิจัยจริยธรรมของเยาวชนไทย มุ่งที่จะวิเคราะห์พัฒนาการทางจริยธรรม ของคนไทยในสถานศึกษาผู้ซึ่งมีอายุ ๑๑ ถึง ๒๕ ปี โดยการวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ซึ่งได้กล่าวมาแล้วว่า วิธีการและทฤษฎี นี้ยังไม่เคยพบว่า ถูกนำมาใช้ในการวิจัยในประเทศไทยมาก่อน การตั้งสมมติฐานใน โครงการวิจัยนี้ได้อาศัยผลการวิจัยจากต่างประเทศเป็นหลัก และได้นำมาพิจารณาจัดแปลง ให้เหมาะกับคนไทยจนสามารถตั้งสมมติฐานได้ดังนี้คือ ประการแรก ระดับจริยธรรมมีความ สัมพันธ์ทางบวกกับอายุและฐานะทางสังคมของบุคคล ประการที่สอง พฤติกรรม โกงในสถานการณ์ทดลองนั้น ขึ้นอยู่กับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับจริยธรรม และ

ลักษณะมุ่งอนาคตของบุคคล ประการสุดท้าย การยกระดับจิตใจของวัยรุ่นที่มีจริยธรรมในระดับต่าง ๆ ทำให้ด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน ทั้งรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไป

วิสัยยกระดับจิตใจของเยาวชน

การที่เยาวชน จะมีจิตใจสูง หรือต่ำ นั้นย่อมขึ้นอยู่กับ การเกิด และ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของจริยธรรมของเขา ว่าได้เกิดขึ้นเมื่อไร และเปลี่ยนแปลงไปในอัตราความเร็วเพียงใด ได้กล่าวแล้วว่าจริยธรรมของมนุษย์ประกอบด้วยด้านสำคัญ ๓ ด้านคือ ด้านการรู้ และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านทัศนคติเชิงจริยธรรม และด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ในเมื่อด้านทั้งสามของจริยธรรมมีลักษณะที่แตกต่างกัน บราวน์ (Brown, ๑๙๖๘, หน้า ๔๑๒) จึงให้ข้อคิดว่า ขบวนการเกิดและเปลี่ยนแปลงด้านทั้งสามของจริยธรรมนี้ อาจแตกต่างกันไปด้วย โดยเสนอว่า ด้านการรู้และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนี้ อาจมีพัฒนาการโดยขบวนการเรียนรู้เชิงการรู้ (cognitive learning) โดยเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่างๆ ทางสังคม จากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่น ส่วนทางด้านทัศนคติเชิงจริยธรรมนั้น บราวน์เชื่อว่าเกิดจากการเรียนรู้แบบการทดแทนสิ่งเร้าที่เรียกว่าคลาสสิกคเอนดิชันนิง (classical conditioning) ส่วนการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนั้น อาจทำได้สองประการคือ การให้แรงเสริมแก่พฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งเกิดขึ้นเองในแบบ ที่เรียกว่าออเปอแรันคเอนดิชันนิง (operant conditioning) และการเลียนแบบ (imitation) โดยการสังเกตการกระทำของตัวแบบแล้วผู้สังเกตกระทำพฤติกรรมนั้นบ้าง บราวน์ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนถึงขบวนการที่สามารถจะนำมาใช้เป็นวิธีการส่งเสริมจริยธรรมของบุคคลต่างๆ แต่การเปลี่ยนแปลงด้านใดด้านหนึ่งของจริยธรรมนั้น ไม่จำเป็นจะต้องใช้ขบวนการที่บราวน์เสนอแนะไว้แต่เพียงอย่างเดียว แต่อาจจะใช้วิธีการที่ซ้ำกันได้ เช่น การเลียนแบบนั้นสามารถจะใช้ในการส่งเสริมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและทัศนคติเชิงจริยธรรมด้วยก็ได้ นอกจากนี้การเรียนรู้ด้านหนึ่งของจริยธรรม อาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ของจริยธรรมให้สอดคล้องกันเองได้ เช่น การก้าวขึ้นไปอยู่ในระดับที่สูงกว่าเดิมทางด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม อาจทำให้บุคคลเปลี่ยนทัศนคติ

เชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในบางสถานการณ์ได้ หรือในทางตรงกันข้าม การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในสถานการณ์หนึ่ง อาจทำให้บุคคลเปลี่ยนทัศนคติเชิงจริยธรรมตามไปด้วยก็ได้

วิธีส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรมนั้นทำได้หลายวิธี เช่น การให้ความรู้ขั้นสูงขึ้น การให้แสดงบทบาท การใช้กลุ่มเพื่อให้เกิดการคล้อยตาม และการเลียนแบบจากตัวแบบ โครงการวิจัยจริยธรรมของเยาวชนไทยในส่วนที่เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ได้ใช้วิธีการเลียนแบบจากตัวแบบ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและทัศนคติเชิงจริยธรรม จึงจะพิจารณาผลวิจัยในเรื่องนี้โดยละเอียดดังนี้คือ

การให้ความรู้ขั้นสูงขึ้น วิธีการฝึกฝนเด็กซึ่งใช้หลักเหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นต่ำ ให้สามารถใช้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้นไปนั้น เริ่มจากการศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กเล็กตามทฤษฎีของเพียเจท์ นักจิตวิทยาได้ใช้วิธีการให้เหตุผลที่เหนือกว่าที่เด็กใช้ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้ความรู้ขั้นที่สูงขึ้นกว่าที่ตนมีอยู่ เมื่อเด็กได้รับเหตุผลอันใหม่ เด็กจะนำมาคิดเปรียบเทียบกับเหตุผลเดิมของตน ซึ่งจากการเปรียบเทียบนี้ เด็กจะเกิดการรู้ที่ขัดแย้งกันหรือเกิดความไม่สมคูลย์ทางความคิดขึ้น ความไม่สมคูลย์นี้จะเป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กมีการปรับปรุงโครงสร้างทางความคิดของตน เพื่อให้เกิดความสมคูลย์ขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กเข้าใจและยอมรับเหตุผลในขั้นที่สูงกว่าขั้นของตนได้

การให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการตัดสินที่สูงกว่าหลักที่เด็กเคยใช้ เพื่อเป็นเครื่องช่วยให้เด็กยอมรับหลักการตัดสินใหม่นี้ เป็นวิธีการที่ โครว์เลย์ (Crowley, ๑๙๖๘) ใช้เพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กชั้นประถมปีที่หนึ่ง ซึ่งเดิมใช้หลักตัดสินจริยธรรมตามปริมาณความเสียหายทางวัตถุมาเป็นการใช้หลักตัดสิน ตามความจงใจที่จะกระทำผิดแทน โครว์เลย์พบว่า วิธีการนี้ใช้ได้ผลดี และยังพบผลของการเปลี่ยนแปลงนี้ หลังจากฝึกหัดแล้ว ๑๘ วัน นอกจากนี้ แกลสโกและคณะ (Glassco, Milgram, & Youniss, ๑๙๗๐) ได้ติดตามศึกษาผลของเด็กกลุ่มเดียวกันนี้ในอีก ๖ เดือนต่อมา ก็ยังพบผลการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมนี้อย่างชัดเจน

ส่วนการทดลองในเด็กโตและเด็กวัยรุ่น ผู้มีระดับจริยธรรมในชั้นต่าง ๆ ตาม ทฤษฎีของโคลเบอร์กนั้น ให้ผลสนับสนุนการวิจัยในกลุ่มเด็กเล็กกว่า การใช้เหตุผลชั้นสูงกว่า ระดับจริยธรรมของเด็กวัยรุ่น จะสามารถชักจูงให้เด็กเหล่านั้น เลือกกระทำตามคำชักจูงได้ ทูเรียลและโรธแมน (Turiel & Rothman, ๑๙๗๒) รายงานว่าเด็กวัยรุ่นที่มีจริยธรรมใน ชั้นสี่ คือผู้ใช้หลักการทำตามกฎเกณฑ์ของศาสนาและกฎหมาย เป็นผู้ที่คล้อยตามการชักจูง ด้วยการใช้เหตุผลที่ต่างไปจากชั้นจริยธรรมของตน โดยเฉพาะเมื่อถูกชักจูงโดยใช้เหตุผลชั้น ที่สูงกว่าจริยธรรมของตนหนึ่งชั้น ต่อมาโรธแมน (Rothman, ๑๙๗๖) ได้ทำการทดลองใน ทำนองเดียวกัน ก็พบผลเช่นเดิมอีก นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กที่มีจริยธรรมในชั้นต่าง ๆ นั้นจะชอบเหตุผลที่แสดงถึงจริยธรรมที่สูงกว่าตนหนึ่งชั้น มากกว่าเหตุผลที่แสดงจริยธรรมชั้น เดียวกับตนหรือต่ำกว่าตน นอกจากนี้ ยังมีผู้พบผลที่สอดคล้องกับที่กล่าวมานี้ (Rest, Turiel & Kohlberg, ๑๙๖๙; Rest, ๑๙๗๓) และในขณะเดียวกันยังพบผลเพิ่มเติมว่า เด็ก วัยรุ่นยังสามารถเข้าใจเหตุผลที่ตรงกับระดับจริยธรรมของตนและชั้นต่ำลงไปได้ แต่มีเพียง ครั้งหนึ่งของเด็กทั้งหมดเท่านั้นที่เข้าใจเหตุผลที่ใช้หลักที่สูงกว่าตนหนึ่งชั้น

ความชอบ และความเข้าใจเหตุผล ที่สูงกว่าระดับจริยธรรมของตนอีกหนึ่งชั้นนี้ เป็นหลักฐานที่แสดงว่า ความเปลี่ยนแปลงจริยธรรมของบุคคล อาจเกิดขึ้นได้โดยการเลื่อน ชั้นไปยั้งชั้นที่สูงถัดขึ้นไป มากกว่าที่บุคคลจะสามารถข้ามขั้นการพัฒนาไปได้ หลักฐานนี้ แสดงว่าการฝึกฝนบุคคลให้พัฒนาทางจริยธรรมไปที่ละขั้นนั้น อาจทำได้ง่ายและมีประ สติธิภาพมากกว่าการพยายามให้บุคคลมีการพัฒนาข้ามขั้น

การให้แสดงบทบาท การให้เด็กแสดงบทบาทเป็นตัวละครในเรื่องที่มีปัญหา ขัดแย้งทางจริยธรรม จะเป็นเรื่องช่วยให้เด็กมีความผูกพันใกล้ชิดกับปัญหาของตัวเองใน เรื่องเหมือนกับเป็นปัญหาของตนเอง ทูเรียล (Turiel, ๑๙๖๖) ได้วัดระดับจริยธรรมของ เด็กวัยรุ่นตอนต้น แล้วให้เด็กแสดงเป็นบุคคลในเรื่องซึ่งมีปัญหาและไปขอคำแนะนำจาก เพื่อนสองคน เพื่อนสองคนนี้จะแนะนำเด็กไปคนละทาง โดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมใน ชั้นเดียวกัน เด็กบางคนจะได้รับฟังคำแนะนำที่ใช้เหตุผลสูงกว่าระดับจริยธรรมของตนเพียง

หนึ่งชั้น บางคนได้รับเหตุผลที่สูงกว่าระดับจริยธรรมของตนถึงสองชั้น บางคนได้รับเหตุผลต่ำกว่าระดับจริยธรรมของตนหนึ่งชั้น เด็กบางคน มิได้รับประสบการณ์ที่กล่าวนี้เลย หลังจากนั้นหนึ่งสัปดาห์ เด็กทุกคนจะถูกวัดระดับจริยธรรมอีกครั้งหนึ่ง ผลปรากฏว่า เด็กที่ได้รับคำแนะนำประเภทที่ใช้เหตุผลสูงกว่าระดับจริยธรรมของตนหนึ่งชั้นนั้นมีการพัฒนาทางจริยธรรมมากที่สุด และเป็นลักษณะพัฒนาการที่สามารถจะแผ่ขยายไปยังปัญหาอื่น ๆ ได้ด้วย

เทรซีและครอส (Tracy & Cross, ๑๙๗๓) ได้ใช้การแสดงบทบาท เช่นเดียวกับทูเรียล และได้เลือกสถานการณ์ให้เหตุผลที่เห็นว่าจริยธรรมของผู้รับหนึ่งชั้น ซึ่งเป็นสถานะที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางจริยธรรมมากที่สุดมาใช้ เพื่อเปรียบเทียบว่า วัยรุ่นที่มีลักษณะเช่นไรจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมได้มากที่สุด ผลปรากฏว่า วัยรุ่นที่มีการพัฒนาจริยธรรมเนื่องจากประสบการณ์ในการวิจัยนี้มากที่สุดคือ ผู้ที่มีจริยธรรมในระดับก่อนกฎเกณฑ์ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของผู้อื่นด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจะพัฒนาจริยธรรมของผู้มีจริยธรรมต่ำ ย่อมทำได้ง่ายกว่าการจะพัฒนาจริยธรรมของผู้ที่มีจริยธรรมปานกลางหรือสูง

การใช้กลุ่มให้เกิดการคล้อยตาม การแสดงเหตุผลเชิงจริยธรรมเพื่อเป็นการยกระดับจิตใจของเด็กนั้น อาจทำได้โดยการใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ซึ่งแสดงออกทางจริยธรรมในระดับเดียวกัน เด็กวัยรุ่นจะยึดถือเพื่อนเป็นแบบอย่าง และคล้อยตามลักษณะของเพื่อน ๆ ไปได้โดยง่าย เลอเฟอจีและวัลโลชิน (LeFurgy & Waloshin, ๑๙๖๙) ให้เด็กชายและหญิง ได้รับฟังเหตุผลของเพื่อน ๆ ผู้แสดงเหตุผลสูงหรือต่ำกว่าระดับจริยธรรมของวัยรุ่นผู้นั้นหนึ่งชั้น ผลปรากฏว่า กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลรุนแรงมาก สามารถทำให้เกิดการเพิ่มหรือลดขั้นการพัฒนาทางจริยธรรมได้ และการเปลี่ยนแปลงนี้มีผลคงทน วัดพบได้หลังจากการฝึก ๑๐๐ วัน แต่การเปลี่ยนจริยธรรมเป็นขั้นที่สูงขึ้นกว่าเดิม มีผลคงทนมากกว่าการเปลี่ยนจริยธรรมเป็นขั้นที่ต่ำกว่าเดิม

การให้เลียนแบบจากตัวแบบ การใช้ตัวแบบแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ให้ผู้ถูกทดลองเห็น จะเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้ถูกทดลองทำพฤติกรรมนั้น ๆ ตามตัวแบบได้ การจัดตัวแบบให้ ก็เป็นการให้ความรู้แก่ผู้ถูกทดลองได้วิธีหนึ่ง นอกเหนือจากการเขียนให้อ่านอย่างในวิธีแรกที่กล่าวมาแล้วนี้ หรือการให้แสดงบทบาทเพื่อรับคำแนะนำจากเพื่อน หรือการให้เพื่อนแสดงความคิดเห็นที่เหมือนกันเป็นเอกฉันท์ อันทำให้ผู้ถูกทดลองคล้อยตามกลุ่มเพื่อนได้มาก การจัดตัวแบบเพื่อให้เกิดการเลียนแบบ เป็นวิธีที่มีการศึกษาค้นคว้ามามากพอประมาณ เพราะเป็นวิธีที่นักจิตวิทยาเชื่อว่า เด็กจะเรียนรู้จากสังคมได้มากที่สุด และเป็นวิธีการที่เด็กอาจทำตามโดยไม่รู้สึกรู้ว่ากำลังถูกชักจูง

เมื่อบุคคลเห็นตัวแบบแล้ว บุคคลจะกระทำพฤติกรรมตามตัวแบบหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับสาเหตุต่างๆ หลายประการที่สำคัญคือ ลักษณะของตัวแบบ และผลที่เกิดกับตัวแบบ

ลักษณะของตัวแบบกับการเลียนแบบ : การที่บุคคลจะเลียนแบบจากตัวแบบหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นกับว่าตัวแบบนั้น มีลักษณะจูงใจให้น่าเลียนแบบเพียงใด ตัวแบบอาจมีลักษณะต่างๆ แตกต่างกัน ประการแรกคือ ปริมาณความรู้ในสิ่งที่ถูกที่ควร ซึ่งตัวแบบที่เป็นผู้ใหญ่ควรมีลักษณะจูงใจให้เลียนแบบมากกว่าตัวแบบที่เป็นเด็ก ซึ่งผลการวิจัยบางเรื่องก็ได้แสดงว่าเด็กจะเลียนแบบตัวแบบที่เป็นผู้ใหญ่ มากกว่าตัวแบบที่เป็นเด็กรุ่นเดียวกันตน (Bandura & Kupers, ๑๙๖๔; Dorr & Fey, ๑๙๗๔) แต่ก็มีกรณีวิจัยอีกหลายเรื่องที่ไม่พบผลเช่นนั้น ซึ่งอาจเกิดจากความแตกต่างระหว่างอายุของตัวแบบกับอายุของผู้เลียนแบบ และประเภทของพฤติกรรมที่จะเลียนแบบ กล่าวคือ ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (๒๕๑๘) ได้ศึกษาพฤติกรรมคล้อยตามในนิสิตหญิงชั้นปีที่หนึ่ง ปรากฏว่าผู้ถูกทดลองจะคล้อยตามมากที่สุดเมื่อผู้ชำนาญการชักจูงไปในทางที่สอดคล้องกับสังคม แต่จะคล้อยตามน้อยกว่าเมื่อกลุ่มผู้ชำนาญการนี้ชักจูงให้กระทำชกกับสังคม หรือ เมื่อกลุ่มเพื่อนชักจูงให้ทำตามกฎเกณฑ์ ฉะนั้นจึงทำให้เข้าใจได้ว่า ผู้เลียนแบบจะเลือกเอาอย่างตัวแบบประเภทที่มีคุณสมบัติที่น่าใจหรือน่าเลื่อมใส และตัวแบบนั้น ได้กระทำพฤติกรรมที่ส่งเสริมคุณสมบัตินั้น ๆ ของตนด้วย ผลการวิจัยที่สนับสนุนความคิดนี้อีกด้านหนึ่งคือ การวิจัยต่างๆ ที่ศึกษาอิทธิพลของการใช้เหตุผลในชั้นต่าง ๆ ต่อการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน โดยเฉพาะเด็กโตและเด็กวัยรุ่น ที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ

ข้างบนนี้ ซึ่งให้ผลสอดคล้องกันว่า ผู้ใหญ่ที่ชักจูงเด็กให้เปลี่ยนความคิดเห็น หรือเปลี่ยน การกระทำนั้น ถ้าผู้ใหญ่ผู้ใช้เหตุผลในขั้นที่สูงกว่าขั้นพัฒนาการของเด็ก เด็กจะเชื่อตาม มากกว่าเมื่อผู้ใหญ่ให้เหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าพัฒนาการของเด็ก เพราะเหตุผลประเภทหลังนี้ ขัดกับลักษณะของผู้ใหญ่ ซึ่งเด็กเชื่อว่าเป็นผู้ที่เจริญทางความคิดมากกว่าตนเอง

การทดลองวิธีกระตักจิตใจของวันรุ่งขึ้นชาวไทยในโครงการวิจัยนี้ ได้ใช้ตัวแบบ ผู้เป็นนิสิตในมหาวิทยาลัย เด็กวัยรุ่นบางคนจะได้ทราบที่ตัวแบบนี้มีจริยธรรมสูง ซึ่ง เหมาะสมกับวัยวุฒิของตัวแบบ ส่วนเด็กวัยรุ่นคนอื่น ๆ จะได้เห็นตัวแบบแสดงจริยธรรมใน ขั้นที่ต่ำลงไป ซึ่งเป็นจริยธรรมขั้นเดียวกับผู้ที่เปลี่ยนแบบเองเป็นส่วนมาก การวิจัยนี้ต้องการ ที่จะศึกษาว่า ตัวแบบประเภทที่มีจริยธรรมสูงหรือต่ำจะมีประสิทธิภาพในการโน้มน้าวใจ เด็กวัยรุ่นให้มีความซื่อสัตย์มากกว่ากัน ในการเล่นเกมในการทดลองนี้ ตัวแบบที่มีจริยธรรม ต่ำ จะเป็นผู้ที่ไม่โกงในเกมเพราะกลัวกรรมการจะจับได้ เรียกว่าตัวแบบประเภท อับอายผู้อื่น ส่วนตัวแบบที่มีจริยธรรมสูง เป็นผู้ที่ไม่โกงในเกมเพราะเล็งเห็น ความไม่ยุติธรรม และความไม่ถูกต้องในการโกงนั้น เรียกว่าตัวแบบประเภทละอายใจตนเอง

ลักษณะอับอายผู้อื่นและละอายใจตนเองนี้ แตกต่างกันที่แหล่งควบคุมและลงโทษ กล่าวคือ ผู้ที่อับอายผู้อื่นนั้นจะต้องถูกควบคุมจากแหล่งหรือบุคคลภายนอก จึงจะไม่กระทำ ผิดเพราะกลัวถูกจับได้ ส่วนผู้ที่ละอายใจตนเองนั้นจะเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์อย่างเสมอต้น เสมอปลาย เพราะแหล่งควบคุมความประพฤติอยู่ในตัวของบุคคลนั่นเอง เขาสามารถบังคับ ใจตนเองได้ และมีการกระทำซึ่งอยู่ใต้อิทธิพลของสถานการณ์น้อยกว่าผู้ที่มีลักษณะอับอาย ผู้อื่น

ลักษณะอับอายผู้อื่น และละอายใจตนเองนี้ มีผู้เชื่อว่า เป็นลักษณะที่ปรากฏใน ปริมาณที่แตกต่างกันในวัฒนธรรมต่างๆ (Piers, G., & Singer, M., ๑๙๖๓ ; Eiseman ๑๙๖๕ ; Lindgren, ๑๙๖๙, หน้า ๑๐๙ - ๑๑๑) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเพณีควบคุมความ ประพฤติของคนในสังคมนั้น และ โอกาสที่บุคคลในสังคมนั้นจะได้ฝึกหัดการควบคุมตนเอง ไกรนเคอร์และแมคไมเคิล (Grinder, & McMichael, ๑๙๖๓) ได้เปรียบเทียบพฤติกรรมใน สถานการณ์ยั่วชวนใจของเด็กวัยรุ่นชาวซามัว และชาวอเมริกันผิวขาว ซึ่งอยู่ในชนบทของ

รัฐชวาวัยด้วยกัน ผู้วิจัยได้จัดสถานการณ์ในการวัดพฤติกรรมให้ปลอดจากการควบคุมจากภายนอก เด็กที่ถูกศึกษาจะรู้สึกว่าจะโกงได้โดยไม่มีใครทราบ ผลปรากฏว่าเด็กชาวซามัวทั้งหมด ๑๙ คน โกงคะแนนในการเล่นเกมที่จะได้รับรางวัล ส่วนเด็กชาวอเมริกันเพียงครึ่งหนึ่งเท่านั้นที่โกง นอกจากนี้เด็กอเมริกันยังแสดงความเสียใจต่อการสารภาพผิด และต้องการแก้ตัวที่ทำผิดมากกว่าเด็กซามัวด้วยกัน ซึ่งแสดงว่าเด็กชาวอเมริกันผิวขาวมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดีมากกว่าเด็กชาวซามัวที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน

เป็นไปได้ว่าสมาชิกในสังคมย่อยต่าง ๆ ในวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ มีความสามารถในการควบคุมตนเองแตกต่างกัน ซึ่งย่อมขึ้นกับการอบรมเลี้ยงดู และปทัสฐานเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ในกลุ่มนั้น ๆ จากการศึกษาเยาวชนไทย ผู้วิจัยก็ได้พบความแตกต่างในพฤติกรรมซื่อสัตย์ของวัยรุ่นสองกลุ่ม คือ วัยรุ่นหญิงจากครอบครัวฐานะปานกลาง กับวัยรุ่นชายจากครอบครัวฐานะปานกลางและต่ำ จากการวัดพฤติกรรมซื่อสัตย์ในการเล่นเกมที่เดียวกันในห้องเดียวกัน วัยรุ่นหญิงจากครอบครัวฐานะปานกลางจะโกงเพียง ๕ เปอร์เซ็นต์ของผู้เล่นทั้งหมด แต่วัยรุ่นชายฐานะปานกลางและต่ำได้โกงเป็นจำนวน ๕๓.๖ เปอร์เซ็นต์ของผู้เล่นชายทั้งหมด ซึ่งเป็นโอกาสให้ผู้วิจัยได้ทดลองใช้วิธียกระดับจิตใจของวัยรุ่นชายประเภทนี้โดยใช้ตัวแบบที่เป็นนิสิตชาย ผู้ซึ่งในการทดลองนี้จะมีลักษณะสองประการคือ ต่อหน้าเด็กบางกลุ่มตัวแบบจะแสดงว่าตนเป็นผู้ที่มีความอภัยผู้อื่น จึงมิได้โกงในการเล่นเกมนั้น และเมื่ออยู่ต่อหน้าเด็กกลุ่มอื่น ๆ ตัวแบบคนเดียวกันนี้ จะแสดงว่าตนเป็นผู้ที่มีความละเอียดใจตนเอง จึงมิได้โกงในการเล่นเกมนั้นเช่นกัน เหตุผลที่ตัวแบบนี้มาใช้เพื่อชักจูงใจให้เด็กวัยรุ่นชายมีความซื่อสัตย์ในการเล่นเกมนั้น แสดงถึงระดับจริยธรรมที่แตกต่างกัน ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กซึ่งได้กล่าวมาแล้ว

ในการวิเคราะห์พฤติกรรมเชิงจริยธรรมนี้นักจิตวิทยาเชื่อว่า ขบวนการขัดขืนสิ่งชั่วร้ายนั้นประกอบด้วยการอารมณ์และการรู้เกี่ยวกับสถานการณ์นั้นของบุคคล ในสถานการณ์ชั่วร้ายบุคคลจะมีความวิตกกังวล ความไม่สบายใจ ซึ่งบุคคลจะนำความรู้สึกนี้ไปประกอบกับการรู้ของเขา ว่าเขาเกิดความอภัยผู้อื่น หรือละเอียดใจตนเองในการที่จะกระทำผิด เกียนส์ท์-เปียร์และคณะ (Dienstbier, et. al., ๑๙๗๕) ได้ทำการวิจัยในเรื่องนี้หลายครั้งและพบว่า

ทั้งเด็กและผู้ใหญ่จะโง่งน้อย ถ้าเขาเชื่อว่าความกังวลของตนเกิดจากความล้าชวยใจตนเอง และโง่งมากเมื่อถูกทำให้เชื่อว่า ความกังวลของตนเกิดจากความอับอายผู้อื่น หรือความกังวลนั้นเกิดจากฤทธิ์ยาซึ่งไม่เกี่ยวข้องกัสถานการณ์ยั่วนั้น ฉะนั้นการใช้ตัวแบบกระตุ้นให้วัยรุ่นมีลักษณะอับอายผู้อื่น หรือล้าชวยใจตนเอง เป็นการช่วยให้การรู้ประเภทนั้น ๆ เค้นชัดขึ้น ในความคิดของวัยรุ่น จึงคาดได้ว่า วัยรุ่นที่ถูกกระตุ้นให้เกิดความล้าชวยใจตนเอง จะโง่งน้อยกว่ารุ่นที่ถูกกระตุ้นให้เกิดความอับอายผู้อื่น

นอกจากนี้ การยับยั้งพฤติกรรมโง่งเพราะความอับอายผู้อื่นนั้นยังแสดงถึงจริยธรรมในระดับตามกฎเกณฑ์ (ชั้น ๓ และชั้น ๔) กล่าวคือบุคคลในระดับตามกฎเกณฑ์ยังขาดความเป็นตัวของตัวเอง จะละเว้นการทำความเลวได้ก็ต่อเมื่อมีความเกรงกลัวว่าผู้อื่นจะไม่พอใจหรือลงโทษตน ในทางตรงกันข้าม บุคคลเหล่านี้จะกระทำความดีก็ต่อเมื่อความดีนั้นจะรู้ไปถึงผู้อื่นอันจะทำให้ผู้อื่นรักใคร่ นิยมชมชอบตนแต่เพียงอย่างเดียว บุคคลประเภทนี้จะไม่ชอบปิตทของหลังพระ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับตามกฎเกณฑ์นี้ เป็นลักษณะของวัยรุ่นส่วนใหญ่ ผู้มีพัฒนาการทางจริยธรรมตามปกติและควรจะเป็นลักษณะของวัยรุ่นไทยด้วย ฉะนั้นตัวแบบที่แสดงความอับอายผู้อื่น จึงเป็นผู้ที่แสดงจริยธรรมชั้นเดียวกับผู้ที่จะเลียนแบบ

ส่วนตัวแบบที่กล่าวว่า ตนยับยั้งพฤติกรรมโง่งเพราะความล้าชวยใจตนเองนั้น แสดงถึงจริยธรรมในระดับเหนือกฎเกณฑ์ (ชั้น ๕ และ ๖) คือสามารถที่จะควบคุมตนเองให้กระทำแต่ความดี ละเว้นความชั่ว โดยไม่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมและลงโทษจากบุคคลภายนอก การที่ตัวแบบซึ่งเป็นผู้ที่มีอายุและการศึกษาสูงกว่าเด็กวัยรุ่นในการทดลองนี้ และตัวแบบได้แสดงจริยธรรมชั้นสูงย่อมจะเหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะของตัวแบบ นอกจากนี้การชักจูงโดยใช้เหตุผลที่เหนือกว่า ระดับจริยธรรมของผู้รับไม่มากนัก ย่อมจะทำให้ผู้รับเข้าใจได้คล้อยตามการชักจูงนั้นได้ง่าย ฉะนั้นจึงสามารถทำนายได้ว่าตัวแบบประเภทล้าชวยใจตนเองนั้น สามารถทำให้ผู้อื่นเลียนแบบการกระทำดีของตน ได้มากกว่า

ตัวแบบประเภทอ้อมอายุผู้อื่น และอิทธิพลของตัวแบบประเภทแรก จะรุนแรงยิ่งขึ้น ถ้าตัวแบบนั้นมีลักษณะที่น่าเลียนแบบอื่น ๆ ประกอบด้วย

ผลที่ตัวแบบได้รับกับการเลียนแบบ : ได้กล่าวมาแล้วว่า ตัวแบบที่มีลักษณะเป็นผู้ใหญ่กว่าหรือมีประสบการณ์มากกว่าจะถูกเลียนแบบมาก เพราะผู้เลียนแบบจะเชื่อว่าตัวแบบมีความรู้มากกว่าตนในสิ่งที่ถูกที่ควร ฉะนั้นการทำตามตัวแบบจึงเป็นเครื่องประกันว่า ผู้เลียนแบบจะได้รับประโยชน์มากกว่าได้รับโทษจากการกระทำนั้น แต่ในกรณีที่ผู้เลียนแบบได้สังเกตเห็นตัวแบบมีการกระทำอย่างหนึ่ง และได้ทราบว่าการกระทำนั้นทำให้เกิดผลอย่างไรต่อตัวแบบด้วยแล้ว ก็จะเป็นเครื่องชี้ว่าผู้สังเกตควรจะทำตามตัวแบบหรือไม่ ถ้าตัวแบบกระทำพฤติกรรมหนึ่งแล้วได้รับรางวัลซึ่งนำความพอใจมาให้ผู้กระทำ ผู้สังเกตก็ย่อมจะอยากเลียนแบบการกระทำนั้น เพราะหวังว่าตนจะได้รับรางวัลบ้าง ส่วนการที่ตัวแบบกระทำพฤติกรรมอย่างหนึ่งแล้วถูกลงโทษ ทำให้ตัวแบบเกิดความไม่พอใจหรือเสียใจ ผู้สังเกตย่อมไม่ยอมให้ประสบการณ์นั้นเกิดกับตน จึงอาจทวนไม่เลียนแบบการกระทำนั้นได้ แบนดูรา (Bandura, ๑๙๖๕) ได้เรียกปรากฏการณ์นี้ว่า การเสริมแรงแบบโดยสาร (Vicarious reinforcement) ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้และการกระทำในผู้เลียนแบบได้ โดยไม่ต้องมีการฝึกหัด เฟลนเดอร์ส (Flanders, ๑๙๖๘) ได้ประมวลการวิจัยต่างๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมเลียนแบบและสรุปว่า การที่ตัวแบบได้รับผลดีจากการกระทำของตน แสดงว่าตัวแบบประสบผลสำเร็จซึ่งเป็นเหตุให้ผู้เฝ้าดูการกระทำของตัวแบบเลียนแบบตัวแบบที่ประสบความสำเร็จมากกว่าตัวแบบที่ไม่ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว หลังจากนั้นแบรอน (Baron, ๑๙๗๐) ได้ศึกษาตัวแบบที่มีความสามารถและความตั้งใจต่างๆ กัน ผลปรากฏว่าตัวแบบที่ถูกเลียนแบบมากที่สุดคือ ตัวแบบที่มีความสามารถมาก และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นมากที่สุดด้วย ส่วนแสงอรุณ ชูชาติ (๒๕๑๘) ได้เปรียบเทียบอิทธิพลของผู้ชกัจงที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน กับผู้ชกัจงที่ประสบความล้มเหลว ในการทำงาน ในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้ใหญ่ แต่ไม่พบความแตกต่างในอิทธิพลของผู้ชกัจงทั้งสองประเภท กล่าวคือผู้ชกัจงทั้งสองประเภทสามารถเปลี่ยนทัศนคติผู้รับได้มากพอๆ กัน

แม้ว่าผู้สังเกตการกระทำของตัวแบบจะไม่ทราบว่ ตัวแบบได้รางวัลในการกระทำ ที่เป็นการเสียสละหรือไม่ แต่ทราบว่าตัวแบบมีความรู้สึกพอใจ หรือไม่พอใจในการกระทำของตน ก็อาจเป็นทางให้ผู้รับทราบอยากเลียนแบบตัวแบบได้ ในกรณีที่ตัวแบบดีใจหรือพอใจที่กระทำเช่นนั้น ฮอร์นสไตน์และคณะ (Hornstein, Fisch, & Holmes, ๑๙๖๘) ได้ทำการทดลองภาคสนาม โดยใช้กระเป๋าสตางค์ ๑๐๕ ใบ ซึ่งแต่ละใบบรรจุอยู่ในซองกระดาษซึ่งจำหน่ายซองเสร็จพร้อมจะนำไปส่งยังตู้ไปรษณีย์ ผู้วิจัยได้นำซองใส่กระเป๋าสตางค์เหล่านี้ไปแสวงหากทหายตามที่ต่าง ๆ ในเขตแมนฮัตตัน ในเมืองนิวยอร์ก โดยทำที่ว่ กระเป๋าสตางค์นั้นเป็นของนายเออร์วิน และมีผู้เก็บใต้ (ตัวแบบ) ซึ่งกำลังจะนำกระเป๋าสตางค์ใส่ซองส่งไปรษณีย์ไปคืนเจ้าของ แต่เพื่อญมาทำทหายอีกครั้ง ฉะนั้นผู้เก็บซองใส่กระเป๋าสตางค์ได้เป็นผู้ที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาว่า จะมีพฤติกรรมเลียนแบบตัวอย่างหรือไม่ การที่ผู้เก็บซองได้นั้นจะรับทราบเกี่ยวกับตัวแบบได้ ก็ด้วยการอ่านจดหมายที่แนบมาพร้อมกับกระเป๋าสตางค์ ซึ่งเป็นจดหมายของคนที่เก็บกระเป๋าสตางค์ได้คนแรก (ตัวแบบ) เขียนถึงเจ้าของกระเป๋าสตางค์คือนายเออร์วิน จดหมายในซอง ๑๐๕ ใบนั้น มีข้อความ ๓ ประเภทคือ ซองบางซองมีจดหมายซึ่งแสดงว่ตัวแบบรู้สึกดีใจที่ได้ส่งกระเป๋าสตางค์คืนให้เจ้าของ บางซองมีจดหมายซึ่งแสดงว่ ตัวแบบรู้สึกเสียใจที่ได้ส่งกระเป๋าสตางค์คืนให้เจ้าของ และในซองบางซองมีจดหมายซึ่งมีข้อความเป็นกลาง ไม่แสดงความรู้สึกของตัวแบบเด่นชัด ผู้วิจัยพบว่า ผู้ที่เก็บซองใส่กระเป๋าสตางค์พร้อมกับจดหมายได้ และเลียนแบบตัวแบบ คือส่งกระเป๋าสตางค์ใส่ซองคืนทางไปรษณีย์ไปยังนายเออร์วินนั้น คือคนที่ได้ทราบว่าตัวแบบดีใจที่จะกระทำเช่นนั้น กับคนที่ทราบว่าตัวแบบรู้สึกกลาง ๆ ไม่ดีใจหรือเสียใจ แต่คนที่เลียนแบบตัวแบบน้อยที่สุดคือ คนที่ทราบว่าตัวแบบเสียใจที่ได้กระทำคามคืนนั้น การวิจัยนี้ได้ทำซ้ำสองครั้ง ต่างเวลาและสถานที่กัน แต่พบผลที่สอดคล้องกันคือ ถ้าตัวแบบแสดงว่เสียใจในการกระทำของตน จะทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมนั้นน้อยมาก

จากการวิจัยต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมมานี้ทำให้ได้ข้อคิดว่ ถ้าให้วัยรุ่นเห็นตัวแบบที่กระทำคามดีและแสดงความรู้สึกดีใจที่ตนกระทำเช่นนั้น ตัวแบบประเภทนี้ย่อมจะสามารถ

ชักจูงใจให้คนอื่นเลียนแบบตน ได้มากกว่าตัวแบบที่กระทำความดีแล้วแสดงความรู้สึกเสียใจที่กระทำเช่นนั้น

ฉะนั้นจึงอาจตั้งสมมติฐานในส่วนที่เกี่ยวกับตัวแบบได้สองประการคือ วัยรุ่นที่มีตัวแบบซึ่งกระทำความดี มีพฤติกรรมโกงน้อยกว่าวัยรุ่นที่ไม่มีตัวแบบ นอกจากนี้ ยังอาจตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับลักษณะสองชนิดของตัวแบบ คือ อับอาย - ละอาย และ ดีใจ - เสียใจ ได้ ว่าวัยรุ่นที่มีตัวแบบ ประเภทละอายใจตนเองและแสดงความดีใจที่กระทำความดี มีพฤติกรรมโกงน้อยที่สุด ส่วนวัยรุ่นที่มีตัวแบบ ประเภทอับอายผู้อื่นและแสดงความเสียใจที่กระทำความดี มีพฤติกรรมโกงมากที่สุด

จากการ ประมวลผลการ วิจัยวิธีการย กระดับ จิตใจของ เยาวชนทั้ง ๔ วิธีนี้ทำให้สังเกตได้ว่า วิธีการทั้งสี่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในจริยธรรมเพียงสองด้านคือ เหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ส่วนทัศนคติเชิงจริยธรรมนั้นมีผู้ศึกษาไว้น้อยมาก อย่างไรก็ตาม ก็อาจคาดได้ว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการรู้เชิงจริยธรรมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเชิงจริยธรรมในเรื่องนั้น โดยอัตโนมัติ อันจะเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้วย ทั้งนี้เพราะความรู้ ความรู้สึก และการกระทำของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งย่อมจะต้องสอดคล้องกัน บุคคลจึงจะอยู่ได้อย่างปกติสุข ฉะนั้นการได้รับความรู้จากตัวแบบซึ่งชักจูงให้กระทำดีนั้น บุคคลก็ย่อมจะมีทัศนคติเชิงจริยธรรมเฉพาะเรื่องสอดคล้องกับการรู้ในเรื่องนั้น จึงอาจทำนายได้ว่าบุคคลที่มีตัวแบบซึ่งกระทำดีย่อมมีทัศนคติเชิงจริยธรรมในเรื่องนี้ดีกว่าบุคคลที่ไม่มีตัวแบบ นอกจากนี้ ยังอาจตั้งสมมติฐานอีกข้อหนึ่งได้ว่า พฤติกรรมโกงมีความสัมพันธ์ทางลบกับทัศนคติเชิงจริยธรรมเฉพาะเหตุการณ์และทัศนคติเชิงจริยธรรมโดยทั่วไปด้วย นอกจากนี้ ยังอาจคาดได้ว่าความสัมพันธ์ของลักษณะทั้งสามชนิดของบุคคลย่อมจะเด่นชัดใน สถานการณ์ ที่ไม่มีตัวแบบมากกว่าในสถานการณ์ที่มีตัวแบบประเภทต่างๆ ทั้งนี้เพราะในสถานการณ์ที่มีตัวแบบนั้น พฤติกรรมโกงของผู้ถูกทดลองจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของตัวแบบมากกว่าอิทธิพลของลักษณะเชิงทัศนคติอื่น ๆ ของผู้ถูกทดลองนั้น

สาเหตุของพฤติกรรมช้อสตัยในสถานการณ์ยั่ว

สถานการณ์ยั่ว (temptation situations) คือสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะชักจูงใจให้บุคคลกระทำขัดกับกฎเกณฑ์ของสังคมหรือกฎเกณฑ์ที่ได้วางเป็นหลัก ปฏิบัติอยู่แต่เดิมในที่นั้น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวบางประการ เช่น ได้วัตถุสิ่งของที่ต้องการได้รับรางวัลหรือคำชมเชย เป็นต้น

พฤติกรรมที่แสดงออกในสถานการณ์ยั่ว แบ่งออกได้เป็นพฤติกรรมโกง ขโมย กล้าวเท็จ และการกระทำที่ขัดกับคำสั่งของเจ้าหน้าที่หรือผู้มีอำนาจ การวัดพฤติกรรมในสถานการณ์ยั่วแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ การให้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งถามได้กว้างขวางเกี่ยวกับพฤติกรรมหลายชนิด ในหลายๆ สถานการณ์ แต่ผู้วิจัยก็ไม่สามารถจะมั่นใจในคำตอบประเภทนี้ได้มากนัก ส่วนการวัดพฤติกรรมโดยตรง ในห้องเรียนหรือในห้องปฏิบัติการสามารถทำให้ผู้วิจัยแบ่งผู้ถูกศึกษาออกเป็นผู้ที่ช้อสตัยได้อย่างแน่ชัด แม้จะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับลักษณะของสถานการณ์ที่ใช้ยั่วบ้าง แต่นักวิจัยทางด้านนี้ก็นิยมใช้การวัดพฤติกรรมจริง มากกว่าการใช้แบบสอบถาม ไกรน์เคอร์ (Grinder, ๑๙๖๑) ได้เสนอสถานการณ์เล่นเกมหลายชนิด ซึ่งสามารถจัดขึ้นในห้องปฏิบัติการเพื่อศึกษาพฤติกรรมโกงได้อย่างแน่นอน แต่ก็ต้องใช้งบประมาณในการสร้างสูง โครงการวิจัยจริยธรรมของเยาวชนไทยเห็นความสำคัญในการศึกษาพฤติกรรมช้อสตัย หรือที่ตรงกันข้ามคือพฤติกรรมโกงของวัยรุ่นไทย ในสถานการณ์ยั่ว โดยจัดเป็นสภาพการทดลองในห้องปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องเล่นเกมลูกกอล์ฟเสียงไซค และให้ผู้มีความชำนาญทางไฟฟ้าจัดทำระบบอัตโนมัติขึ้นในกล่องเกม ซึ่งมีขนาดกระทัดรัด (คุณภาพเครื่องเล่นเกมลูกกอล์ฟเสียงไซคในบทที่ ๓) โดยสร้างให้สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก และได้จัดทำขึ้น ๕ ชุดด้วยกัน

เมื่อได้ประมวลผลงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับสาเหตุของพฤติกรรมใน สถานการณ์ยั่วแล้ว ไรท์ (Wright, ๑๙๗๕, หน้า ๗๔) สรุปว่า พฤติกรรมในสถานการณ์ยั่ว นั้น เป็นผลของการตัดสินใจของบุคคล ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยสามประเภท ประเภทแรก คือ ลักษณะส่วนบุคคล เช่น ความเชื่อเชิงจริยธรรม ความสามารถในการบังคับตน ความ

ฉลาด ความพากพุ่มใจ ความวิตกกังวล ความโหนอ่อนต่อสิ่งยั่วยวนใจ และลักษณะบุคลิกภาพบางประการ ซึ่งหมายถึง การแสดงอาการทางประสาท (Neuroticism) และบุคลิกภาพแสดงตน (Extroversion) ประเภทที่สอง คือลักษณะสำคัญของสถานการณ์ยั่วๆ เช่น ความเสี่ยงต่อการถูกจับได้ คุณค่าของรางวัลที่จูงใจให้อยากได้ และการมีตัวแบบซึ่งกระทำความดีหรือชักจูงให้กระทำความชั่ว สาเหตุประเภทสุดท้าย คือลักษณะของสังคมหรือกลุ่มที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งอาจมีกฎเกณฑ์ ความเชื่อถือ และปทัสฐานที่แตกต่างกัน อันเป็นสาเหตุให้บุคคลจากสังคมหนึ่งมีความซื่อสัตย์มากหรือน้อยกว่าบุคคลในสังคมอื่นๆ ได้

การทดลองวิธียกระดับจิตใจของวัยรุ่น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในโครงการวิจัยจริยธรรมของเยาวชนไทยนี้ มุ่งที่จะศึกษาสาเหตุสองประเภทแรกที่กล่าวมานี้ คือ ลักษณะส่วนบุคคล และลักษณะของสถานการณ์ โดยได้เลือกผู้ถูกศึกษาจากส่วนหนึ่งของสังคมซึ่งไม่เข้มงวดต่อการยึดหลักความซื่อสัตย์มากนัก โดยได้ทดลองวิธีการต่างๆ ที่จะช่วยให้ผู้ถูกศึกษาจากสังคมที่กล่าวมานี้ มีสภาพจิตใจที่สูงกว่าเดิม

ลักษณะส่วนบุคคลกับพฤติกรรมโกง การวิจัยเชิงทดลองในโครงการวิจัยจริยธรรมของเยาวชนไทย ได้ศึกษาลักษณะสองประการ ซึ่งคาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมโกงในสถานการณ์ยั่วๆ ลักษณะแรกคือ ระดับจริยธรรมของบุคคล ซึ่งจะวัดได้จากการใช้แบบวัดหลักเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล แบบวัดนี้สร้างขึ้นตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก ส่วนลักษณะที่สองคือลักษณะมุ่งอนาคตซึ่งก็ได้สร้างแบบวัดขึ้นใหม่สำหรับโครงการนี้เช่นกัน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เมื่ออภิปรายทฤษฎีของโคลเบอร์ก ในตอนต้นของบทนี้ว่า ระดับจริยธรรมของบุคคลนั้นมีความสัมพันธ์ กับพฤติกรรมเชิง จริยธรรมหลาย ชนิด ของเขา โดยเฉพาะพฤติกรรมโกงในสถานการณ์ยั่วๆ โดยปรากฏว่า ผู้ที่มีระดับจริยธรรมสูงจะโกงน้อยกว่าผู้ที่มีระดับจริยธรรมต่ำ นอกจากนี้ยังได้พบว่า บุคคลจะโกงหรือไม่ ย่อมขึ้นกับความสามารถบังคับใจตนเองด้วย ซึ่งในการทดลองนี้จะวัดพลังใจได้จากลักษณะมุ่งอนาคตซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของบุคคล ฉะนั้นจึงอาจทราบจากผลวิจัยนี้ว่า ระดับจริยธรรมและลักษณะมุ่งอนาคตร่วมกัน จะมีประสิทธิภาพในการทำนายพฤติกรรมโกงของ

บุคคลได้หรือไม่นอกจากนั้นยังคาดว่าลักษณะเชิงจริยธรรมทั้งสองชนิดของบุคคล จะช่วยให้เข้าใจประสิทธิภาพของวิธีการต่างๆ ที่ช่วยยกระดับจิตใจของเยาวชนไทยแต่ละประเภทนั้นด้วย

ลักษณะของสถานการณ์กับพฤติกรรมโกง ลักษณะสำคัญในสถานการณ์ยั่วยุที้จะทำให้บุคคลโกงหรือไม่นั้น อยู่ที่คุณค่าของรางวัลที่จะได้รับ มิลส์ (Mills, ๑๙๕๘) ได้สัญญาว่าจะให้รางวัลแก่เด็กเป็นจำนวนเงินต่างๆ และพบว่าปริมาณการโกงของเด็กจะเพิ่มขึ้นตามค่าของรางวัลที่เด็กคาดว่าจะได้รับนั้น ส่วน ดมิทรุก (Dmitruk, ๑๙๗๑) ได้นำรางวัลห้าสิ่งมาให้เด็กอายุตั้งแต่ ๕ ถึง ๑๐ ปี ดู และให้เด็กนั้นบอกว่าชอบสิ่งใดมากที่สุด แล้วผู้วิจัยให้สัญญาว่าจะให้รางวัลนั้น ส่วนเด็กอีกกลุ่มหนึ่ง ผู้วิจัยถามว่าชอบสิ่งใดน้อยที่สุด แล้วสัญญาว่าจะให้รางวัลนั้นๆ แก่เด็กในการเล่นเกมทายสี่ ส่วนเด็กกลุ่มที่สามไม่ทราบว่าจะได้รับรางวัล ผลปรากฏว่าเด็กที่จะได้รับรางวัลที่ตนชอบมากที่สุดนั้น โกงมากกว่าเด็กที่จะได้รับรางวัลที่ชอบน้อยที่สุด ส่วนเด็กที่ไม่ทราบว่าจะได้รับรางวัลโกงน้อยที่สุด

ผลการวิจัยเชิงทดลองทั้งสองเรื่องนี้แสดงว่า บุคคลจะโกงเพื่อรางวัลที่มีคุณค่ามาก มากกว่าจะโกงเพื่อรางวัลที่มีคุณค่าน้อย

ส่วนในการทดลองเพื่อยกระดับจิตใจของวัยรุ่นไทยนั้น ผู้ถูกศึกษาทุกคนไม่ทราบคุณค่าของรางวัลที่ตนจะได้รับในการเล่นเกม แต่ครึ่งหนึ่งของผู้ถูกทดลองได้ทราบว่า ตนจะได้รับรางวัลทันทีที่เล่นจบเกมถ้าตนชนะ ส่วนอีกครึ่งหนึ่งของผู้ถูกทดลองได้รับแจ้งว่า จะต้องรอไปอีกสองสัปดาห์กว่าจะได้รับรางวัลถ้าตนชนะ ถ้ารางวัลชนิดเดียวกัน แต่เวลาการรับรางวัลแตกต่างกัน อาจจะทำให้รางวัลที่ผู้รับจะต้องรอนานมีค่าน้อยกว่ารางวัลชนิดเดียวกันที่จะได้รับในทันที

การเปรียบเทียบอิทธิพลของการตรรางวัลทันที กับการชลอการตรรางวัลที่มีต่อพฤติกรรมโกงในสถานการณ์ยั่วยุที้ นั้น ผู้วิจัยไม่พบว่าได้มีผู้ใดทำการวิจัยในเรื่องนี้มาก่อน แม้ในต่างประเทศ อิทธิพลของการตรรางวัลทันทีและการชลอการตรรางวัลนั้น อาจศึกษาได้จากผลงานวิจัยทางจิตวิทยาการเรียนรู้ ซึ่งพบผลที่เด่นชัดว่า บุคคลจะทำพฤติกรรมหนึ่งซ้ำอีก ถ้าการแสดงพฤติกรรมนั้นในครั้งแรกๆ ของเขาทำให้เขาได้รับรางวัลทันที แต่ถ้ารางวัล

นั้นตกมาซ้ำบุคคลอาจไม่เรียนรู้พฤติกรรมนั้นเลยก็ได้ ปรากฏการณ์นี้เกิดอย่างรุนแรงมากในสัตว์ แต่การใช้ภาษาเชื่อมโยงพฤติกรรมกับรางวัลที่ตกมาซ้ำ อาจช่วยการเรียนรู้ของบุคคลได้บ้างแต่ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของบุคคลนั้น ๆ ด้วย

สภาวะการรอรางวัลนั้นเกิดขึ้นเสมอในชีวิตประจำวันของมนุษย์ คนส่วนมากยินดีที่จะทุ่มเทแรงงาน เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดกับตนในชาตินี้ มากกว่าที่จะทำเพื่อผลในชาติหน้า เด็กจะพยายามทำตัวเป็นคนดีเพื่อจะได้ของเล่นซึ่งบิดามารดาจะซื้อให้ในวันนั้น มากกว่าจะทำตัวเป็นคนดีเพื่อของเล่นที่ต้องรอไปจนถึงวันเงินเดือนออก ที่เป็นดังนี้เพราะบุคคลอาจรู้สึกว่ามี ความมั่นใจที่จะได้รับรางวัลที่ต้องรอคอยนั้น น้อยกว่ารางวัลที่จะได้รับทันที คุณค่าของรางวัลที่ต้องรอคอยนั้น ย่อมน้อยกว่าคุณค่าของรางวัลที่ได้รับทันทีในความรู้สึกของคนทั่วไป และรางวัลที่ต้องรอคอยนั้นอาจยิ่งคุณค่าลงไปอย่างมากสำหรับคนบางประเภท เช่น คนที่ขาดความอดทน คนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ และคนที่มีความกระตือรือร้นต่ำ ฉะนั้นจึงอาจตั้งสมมติฐานได้สองประการ ประการแรกคือ จำนวนผู้โง่ในสภาวะการรอรางวัลทันที มีมากกว่าจำนวนผู้โง่ในสภาวะการชลดรางวัล ประการที่สองคือ ในสภาวะการรอรางวัลทันที ผู้ที่มุ่งอนาคตต่ำและจริยธรรมต่ำโง่มากกว่า ผู้ที่มุ่งอนาคตสูงและจริยธรรมสูง ส่วนในสภาวะการชลดรางวัล ความแตกต่างนี้มีน้อยกว่าในสภาวะการรอรางวัลทันที

ในการทดลองยกระดับจิตใจของวัยรุ่นนี้ ได้มีการสร้างลักษณะของสถานการณ์สองประเภทคือ เวลาการรอรางวัลซึ่งได้กล่าวไปแล้ว และลักษณะของสถานการณ์ย่อยอีกประเภทหนึ่งคือการมีตัวแบบลักษณะต่าง ๆ กัน ๔ ประเภทและการไม่มีตัวแบบ

การวิจัยเชิงทดลองในสถานการณ์ย่อย โดยการสร้างสาเหตุเพื่อเป็นการส่งเสริมหรือยับยั้งพฤติกรรมโง่นั้นมีไม่มากนักแม้ในต่างประเทศ การทดลองบางเรื่องเป็นการศึกษาอิทธิพลของผู้ที่มีอำนาจในการควบคุมการกระทำของเด็กในสถานการณ์ย่อย ผู้แสดงบทบาทเป็นผู้ควบคุมคือผู้ดำเนินการทดลองนั่นเอง (Burton, Allinsmith & Maccoby, ๑๙๖๖; Stouwie, ๑๙๗๑; Stouwie, ๑๙๗๒) ส่วนสไตน์ (Stein, ๑๙๖๗) ได้ศึกษาการเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบในสถานการณ์ย่อย โดยศึกษาว่าเด็กอายุ ๙ ขวบจะเลียนแบบตัวแบบที่ทำความดี หรือตัวแบบที่ทำความเลวมากกว่ากัน ผลปรากฏว่าเด็กจะเลียนแบบตัว

แบบที่ทำความเลวมากกว่าตัวแบบที่ทำความดี ส่วนตัวแบบที่ทำความดีนั้นแทบจะไม่มีอิทธิพลต่อเด็กเลย เพราะการปฏิบัติของเด็กที่เห็นตัวแบบกระทำความดีนั้น คล้ายคลึงกับการปฏิบัติของเด็กที่ไม่มีตัวแบบ

ส่วนการทดลองวิธียกระดับจริยธรรมของวัยรุ่นไทยนั้น ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาสาเหตุของการเลียนแบบตัวแบบที่ทำความดี คือ เป็นผู้ที่ไม่โกงในการเล่นเกมส์ ซึ่งตัวแบบประเภทนี้สโตนพบว่าเด็กไม่ชอบเลียนแบบมากนัก อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ใช้วิธียกระดับจิตใจของเยาวชนสองวิธีซึ่งได้กล่าวมาแล้วคือ วิธีให้ความรู้ขั้นสูงขึ้น และวิธีการให้เลียนแบบจากตัวแบบมาผสมกัน ซึ่งคาดว่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการจูงใจวัยรุ่นผู้มีระดับสติปัญญา และระดับจริยธรรมค่อนข้างสูง ตัวแบบผู้กระทำความดีในการทดลองนี้มีลักษณะต่าง ๆ กัน ๔ ประเภท คือ ตัวแบบประเภทอับอายผู้อื่นและตีใจที่ตนไม่โกง ตัวแบบประเภทอับอายผู้อื่นและเสียใจที่ตนไม่โกง ตัวแบบประเภทอายตนเองและตีใจที่ตนไม่โกง และท้ายสุดคือ ตัวแบบประเภทอายตนเองและเสียใจที่ตนไม่โกง ผู้วิจัยคาดว่าตัวแบบทั้ง ๔ ประเภทนี้ จะมีอำนาจชักจูงใจวัยรุ่นผู้มีระดับจริยธรรมต่างกัน ให้เลียนแบบตนมาน้อยต่างกันไปได้โดยตั้งเป็นสมมติฐานว่า บุคคลที่มีระดับจริยธรรมสูง และมีตัวแบบประเภทอายใจตนเองและตีใจที่ตนไม่โกงนั้น โกงน้อยกว่าบุคคลที่มีระดับจริยธรรมต่ำและมีตัวแบบประเภทอับอายผู้อื่นและเสียใจที่ตนไม่โกง นอกจากนี้ การที่ตัวแบบแสดงความดีใจที่ไม่ได้โกงนั้น เป็นการแสดงทัศนคติเชิงจริยธรรมที่สอดคล้องกับปทัสฐานของสังคม ส่วนตัวแบบที่แสดงความเสียใจที่ตนไม่ได้โกงนั้น เป็นผู้ที่แสดงทัศนคติเชิงจริยธรรมที่ขัดกับสังคม ฉะนั้นการแสดงทัศนคติของตัวแบบแตกต่างกันเช่นนี้ ย่อมจะส่งผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนทัศนคติเชิงจริยธรรมของผู้เลียนแบบได้ จึงอาจคาดได้ว่า บุคคลที่มีตัวแบบดีใจที่ไม่ได้โกง มีทัศนคติเชิงจริยธรรมสูงกว่าบุคคลที่มีตัวแบบเสียใจที่ไม่ได้โกง

ได้กล่าวมาแล้วว่า เวลาการทดลองอาจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมโกงของบุคคลในสถานการณ์ช่วย นอกจากนั้นยังคาดว่ากรมีตัวแบบกระทำดี อาจมีอิทธิพลยับยั้งพฤติกรรมโกงของบุคคลได้ นอกจากนี้ยังอาจคาดได้ว่า ลักษณะทั้งสองประการของสถานการณ์ช่วยนั้น อาจมีอิทธิพลร่วมกัน ต่อพฤติกรรมโกงของผู้ถูกทดลองได้ โดยอาจตั้งเป็นสมมติฐานได้ดัง

นี้ บุคคลที่อยู่ในสภาวะชดอวางวัล และมีตัวแบบประเภทละอายใจตนเอง และสติที่ไม่เียงเียงน้อยกว่า บุคคลที่อยู่ในสภาวะตกรางวัลทันที และมีตัวแบบประเภทอับอายผู้อื่น และเสียใจที่ไม่เียง

จากการประมวลทฤษฎี และผลวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรมทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่า จริยธรรมของมนุษย์เป็นเรื่องที่ต้องศึกษาอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งมาก โครงการวิจัยจริยธรรมของเยาวชนไทย แม้จะศึกษาตัวแปรต่าง ๆ มากมาย ก็ยังเป็นเพียงส่วนน้อยนิดของการวิจัยทางด้านนี้ทั้งหมด ผู้วิจัยตระหนักในความจริงข้อนี้ จึงได้พยายามรวบรวมความรู้เกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าทางจริยธรรมให้ได้มากที่สุด เท่าที่จะหาได้จากตำราและวารสารที่มีอยู่ในประเทศไทย เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพส่วนใหญ่ของการวิเคราะห์จริยธรรมตามวิธีการของนักจิตวิทยา ต่อจากนั้นก็จะได้กล่าวถึงการดำเนินการ และผลการวิจัย ในโครงการวิจัยจริยธรรมของเยาวชนไทยอย่างละเอียด อย่างไรก็ตาม คงเป็นที่ตระหนักกันดีอยู่แล้วว่าผลของการวิจัยในโครงการหนึ่ง ๆ แม้จะมีประโยชน์ในตัวเองอยู่มาก แต่จะยังมีประโยชน์เป็นทวีคูณ ถ้าผู้วิจัยนั้นสามารถจะแสดงได้ว่า ผลการวิจัยนั้นเป็นภาพชิ้นเล็กส่วนใดที่ได้เพิ่มเติมเข้าไปในภาพใหญ่ ของความรู้ทั้งหมดในเรื่องนี้ ซึ่งได้สะสมกันมาจนถึงปัจจุบันนี้

จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์จริยธรรมด้านต่าง ๆ ของเยาวชนไทย ในสถานศึกษา ผู้มีอายุระหว่าง ๑๑ ถึง ๒๕ ปี โดยการประมวลข้อเท็จจริงด้วยวิธีการที่ถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์ของการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ จุดประสงค์ของการวิจัยนี้จำแนกออกได้เป็น ๘ ประการคือ

ประการที่หนึ่ง การวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาจุดกำเนิด ของจริยธรรมของเยาวชนไทย ด้วยการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง วิธีการถูอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ถูกศึกษา

ประการที่สอง การวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษากระบวนการพัฒนาทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ของเยาวชนไทย ด้วยวิธีวิจัยภาคสนาม